

*Форостюк І. В.,**доцент кафедри сучасних європейських мов
Університету державної фіскальної служби України*

ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ MOODLE В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У НЕЛІНГВІСТИЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Анотація. Статтю присвячено розгляду питання переваг і недоліків у практиці викладання англійської мови в системі дистанційної освіти для студентів нелінгвістичних спеціальностей на базі навчального середовища Moodle. Розглянуті причини недостатнього використання всіх можливостей платформи викладачами та студентами. Описані найбільш цікаві види діяльності, які пропонує платформа, та зовнішні ресурси, корисні для використання в процесі дистанційного викладання іноземних мов.

Ключові слова: платформа Moodle, ресурс, навчальне середовище, соціальний конструктивізм.

Актуальність теми. Розвиток інформаційних технологій впливає на всі сфери життя, зокрема й на освіту. Дистанційне навчання стає все більш популярним, оскільки дозволяє молодим людям отримати вищу освіту, навіть якщо перебуваєш далеко від університету. Ця форма вже набула широкої популярності й застосовується багатьма освітніми закладами різних країн. В Україні дистанційне навчання на етапі становлення і активного впровадження. Вищі навчальні заклади розробляють дієві методики та створюють власні курси. Здебільшого така робота проводиться на базі системи Moodle – модульному об'єктно-орієнтованому динамічному навчальному середовищі.

Зважаючи на це, проблеми, пов'язані з розробленням теоретичних і практичних питань у цьому напрямку видаються найбільш актуальними. Водночас система дистанційної освіти на базі платформи Moodle створена для роботи на засадах соціально-конструктивної педагогіки, яка сьогодні привертає увагу багатьох дослідників, викладачів вищих навчальних закладів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перспективи дистанційної освіти та віртуальних університетів в Україні розглядає В. Дацюк. Проблемою використання новітніх інформаційних технологій в освітньому процесі вищих навчальних закладів освіти займаються такі вітчизняні й зарубіжні науковці, педагоги та методисти, як Дж. Андервуд, О. Андреев, Є. Белова, А. Бернадський, В. Беспалько, І. Булах, В. Вороніна, Р. Гуревич, А. Дабаган, Т. Кашицин, П. Майер, В. Романюк, В. Солдаткін, В. Тихомиров, Т. Ящур. Використання елементів дистанційного навчання студентів вищих навчальних закладів займаються Т. Коваль, Є. Смірнова-Трибульська, М. Прадівляний. Питання створення курсів у системі Moodle, що базуються на теорії соціального конструктивізму розглядають М. Крослінг, П. Роджерс, А. Томіліна, Ю. Тріус й І. Герасименко.

Метою статті є визначення можливостей, переваг і недоліків використання електронного навчального середовища Moodle для вивчення іноземної мови студентами нелінгвістичних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Майбутнім фахівцям сьогодні необхідно оволодівати іноземною мовою як спрямова-

ною на повсякденне спілкування, так і професійно-орієнтованою. Тобто за міжнародними стандартами рівень їх знання не може бути нижче B2 відповідно до «Загальноєвропейських компетенцій володіння іноземною мовою» [1]. Забезпечити реалізацію цієї мети на сучасному етапі розвитку суспільства неможливо без використання новітніх інформаційних технологій. Комп'ютерна техніка, різноманітне програмне забезпечення та Інтернет дозволяють збільшити обсяг матеріалу, що пропонується студентам для роботи, а також зробити цей матеріал більш цікавим, що впливає на результативність засвоєння мови. Починаючи із 70-х років ХХ століття змінювалася парадигма комп'ютерного навчання – від граматично-перекладної та аудіолінгвальної до мультимедійної плюс Інтернет, розширювалася також і мета – до точності додалась швидкість мови, а на початку ХХІ століття – дієвість, або практичність [2].

З урахуванням поставленої мети – оволодіння молоддю іноземними мовами на високому рівні – українські вищі навчальні заклади активно впроваджують систему дистанційного навчання. Характерними рисами такого типу навчання концепція дистанційної освіти в Україні називає такі: гнучкість, модульність, паралельність, можливість залучити одночасно велику аудиторію, економічність, технологічність, соціальна рівність, інтернаціональність, отримання викладачем нової ролі в процесі навчання, позитивний вплив на студента, якість [3].

Нова роль, яку отримує викладач, працюючи в цій системі, є результатом втілення концепції соціального конструктивізму, згідно з якою викладач відходить від ролі «головного актора на сцені», а перетворюється в керівника, який забезпечує студентів можливістю перевірити правильність свого розуміння матеріалу на той момент, під час якого проходить навчання. Студент формує свої знання через процес активного залучення до навчання, для отримання нових знань викладач забезпечує студента необхідними ресурсами, допомогою в асиміляції старих і нових знань. Викладач створює середовище, де студенти можуть вільно ставити питання. «Конструктивізація» навчання проводиться за допомогою створення ситуацій, максимально наближених до життя [4]. Тому протягом певного періоду для втілення в життя концепції дистанційної освіти українські ВНЗ вже досить активно розробляють курси в навчальному середовищі Moodle. Творці Moodle поклали в основу своєї розробки згаданий нами принцип соціального конструктивізму та принцип конструкціонізму. Перший розглядається з точки зору того, що студенти за допомогою викладача конструюють нові знання шляхом інтерактивної взаємодії із середовищем, тоді як ідея конструкціонізму полягає в тому, що навчання проходить найкраще тоді, коли виші (конструюєш знання) для інших [5].

Спеціалісти, які працюють у сфері дистанційної освіти, визначають як переваги, так і ряд певних недоліків при роботі

з використанням будь-якої платформи. Можна окреслити дві категорії недоліків, що стосуються як студентів, так і викладачів й установ, що проводять дистанційне навчання.

До *першої* відносять недостатність соціальної взаємодії як наслідок дистанційної форми навчання й технологічні проблеми, які найчастіше полягають у таких моментах: побоювання нових технологій або їх відсутності в деяких викладачів і студентів; відношення до портативності матеріалів за рахунок електронної форми – це зазвичай зручно, але не завжди стовідсотково краще, ніж традиційні підручники [6, с. 172].

Ми також погоджуємося з думкою, що будь-яка дистанційна платформа, зокрема Moodle, не є стимулюючим фактором викладання чи вивчення іноземної мови. Якщо студент не має бажання досягати успіху у вивченні іноземної мови, то виконання завдання стає формальним, звичайним списуванням із залученням новітніх технічних досягнень, навіть якщо він буде обмежений часом, кількістю спроб тощо.

Головний чинник у процесі дистанційного навчання в середовищі Moodle – інтерактивна діяльність викладачів, які залучають до неї студентів, використовуючи всі можливості платформи [7, с. 21]. Для цього викладачам необхідно добре розбиратися в роботі платформи, використовувати всі її можливості. Тобто в середовищі Moodle викладач виступає у ролі модератора курсу. Тут ми безпосередньо підходимо до *другої* категорії недоліків – вміння та бажання викладачів і студентів розбиратися в принципах роботи з дистанційними курсами, і, особливо для викладачів, створювати дані курси самостійно (навіть за наявності технічної бази).

На нашу думку, для роботи в системі дистанційної освіти (з використанням будь-яких платформ) необхідно мати окремі програми. Вони не можуть стовідсотково співпадати з програмами, які використовуються для викладання при денній формі навчання. Очевидно, що викладання при денній та дистанційній формах потребує різних підходів, і найкращий результат буде, якщо в майбутньому в цьому будуть задіяні різні викладачі, тобто відбудеться спеціалізація. Навантаження викладачів іноземних мов, особливо нелінгвістичних ВНЗ, не дає можливості та часу творчо підходити до створення дистанційних курсів. У результаті дуже часто дані курси виглядають як сторінки з підручника, до яких дано певне завдання. До того ж, якщо викладач дійсно створює творчу, цікаву програму, у майбутньому може виникнути питання використання даного інтелектуально-го продукту іншими викладачами.

На практиці, користуючись платформою Moodle, творчі викладачі знаходять все більше переваг. Moodle є ідеальним для дистанційного навчання, оскільки це комунікативна платформа в багатоканальному середовищі. Завдяки великій кількості ресурсів система Moodle надає можливість організувати повноцінний навчальний процес, зокрема засоби навчання, систему контролю й оцінювання навчальної діяльності студентів, а також інші необхідні складові системи електронного навчання [8, с. 6].

Платформа забезпечує індивідуальний підхід до кожного студента. Користувачі курсу мають змогу працювати з ним у будь-який час та в будь-якому місці, де є доступ до Інтернету. При створенні курсів для студентів різних спеціальностей викладач досить легко може робити акцент на пріоритетних видах діяльності. Наприклад, для юристів такими є володіння вмінням письмового мовлення та читання й розуміння юридичних текстів, що спрямовує роботу викладача на створення завдань для засвоєння великого обсягу лексичного матеріалу.

Окрім представлення різноманітних текстів із професійної тематики, досить продуктивним є ресурс Glossary, завдяки якому є можливість давати складні, пов'язані з контекстом дефініції й уникати повторних відповідей на прості запитання. З точки зору соціального конструктивізму досить плідними можуть бути завдання, при виконанні яких студенти беруть участь у наповненні ресурсу за дорученням викладача і за певними темами.

Водночас, зважаючи на посилення інтеграційних процесів України до європейських та світових структур, щораз більшої актуальності набуває усне мовлення англійською мовою, адже в перспективі майбутні юристи та інші фахівці можуть проходити стажування в інших країнах, де їм доведеться спілкуватися в усній формі [5, с. 173]. Дистанційне навчання ефективно вирішує цю проблему шляхом онлайн-спілкування викладача й студента або студентів між собою і з носіями мови в ході навчального процесу. Дослідники зазначають, що обговорення певних тем у процесі дистанційного навчання найбільш ефективно виносити на індивідуальну роботу. А. Томіліна вказує, що завдяки роботі з платформою Moodle коло питань для обговорення при індивідуальній роботі зі студентами значно розширено, підвищилися контрольні-оцінювальні дії студента і викладача [9, с. 67].

Для створення курсів у розпорядженні викладача багатий арсенал програм і можливостей, починаючи зі звичайних текстів і завдань до них, створених у Word. Текстовий матеріал сьогодні не є складним озвучити у форматі MP3 для тренування навичок аудіювання. З практики ми також бачимо, що для пояснення граматичного матеріалу дистанційно дуже добре працюють презентації, створені в програмі Power Point. Їх можна робити короткими, використовуючи тільки таблиці, що зазвичай, зменшуючи обсяг матеріалу, психологічно налаштовує на те, що правило не таке вже й складне. Одночасно до великих комплексних тем у презентації можна дати необхідні пояснення, навести додаткові приклади. На певних етапах створення курсів для цієї роботи також можна залучати студентів. Так, під час вивчення граматики вони можуть отримати завдання подати матеріал теми у вигляді власних презентацій. Саме така «конструкціоністська» діяльність і робить дистанційне навчання плідним і цікавим. Після перевірки та корекції (за необхідності) викладачем, студентські презентації можна використовувати як ілюстративний матеріал для інших студентів. Подібна робота може бути оцінена і як індивідуальне завдання. Усі викладачі розуміють, що дистанційні курси автоматично не є мотивуючим чинником до навчання. Тоді як оцінка виступає у ролі зовнішньої мотивації.

Для пояснення різних граматичних і лексичних тем викладач іноземної мови може зробити власне відео або ж знайти пояснення у вільному доступі в YouTube, що робить подання матеріалу більш цікавими та результативними.

Для викладання іноземної мови в умовах дистанційної освіти, на нашу думку, одним із досить ефективних зовнішніх ресурсів є Hot Potatoes – універсальна програма, яка дозволяє викладачам самостійно створювати тренувальні та контрольні завдання у форматі HTML. Дана програма має вже кілька версій і дозволяє робити різні типи інтерактивних завдань із використанням тексту, графіки, аудіо- та відеоінформації.

З програмою Hot Potatoes створюються такі типи вправ, як: 1. Вікторина (з різними типами відповідей) JQuiz; 2. Заповнення пропусків JClose; 3. Встановлення відповідностей JMatch;

4. Кросворд JCross; 5. Встановлення послідовностей JMix. До шостої версії програми також додана можливість робити комбіновані завдання з різних типів вправ The Masher. На нашу думку, Hot Potatoes доречно використовувати саме для опрацювання тематичного матеріалу. Що стосується тестування знань, то ресурс Test дає основні необхідні типи тестових завдань, які можна використовувати при викладанні іноземної мови. Для письмових робіт з іноземної мови тип завдання Eсе дає можливість студентам надсилати письмові завдання, які, однак, перевіряє сам викладач.

Для викладачів іноземних мов важливими й корисними видами діяльності можуть стати *форум* та *чат*. Модуль Forum – це вид діяльності, де студенти та викладачі можуть обмінюватися ідеями шляхом обговорення питань. Форум пропонує несинхронну комунікацію, дає можливість представити у вигляді відповідей на дискусійну тему, а також викладання текстової інформації (есе) для подальшого оцінювання, додаткового пояснення незрозумілих питань тощо. Студенти самі можуть задавати тематику для обговорення. Звичайно, викладачу необхідно ставити основну умову – використання тільки тої іноземної мови, яка вивчається. Треба також зазначити, що студенти не обов'язково в обговореннях будуть слідувати за стовідсотковою правильністю мови. Але реакція на це викладача має залежати від мети спілкування – або оцінюється граматична правильність, або ідея, намагання висловитися іноземною мовою.

Модуль Chat – вид діяльності, який розроблений для синхронного використання. Він може керуватися викладачем або працювати в довільному режимі. Вільне користування чатом передбачає також більш «вільне» володіння письмовою мовою з метою висловити головну думку, незважаючи на певні граматичні помилки. Чат моделює реальну ситуацію обміну думками «тут і зараз», більш спонтанну, живу розмову, ніж обмін думками на форумі. А втім, викладач може завдяки обом зазначеним видам діяльності, роз'яснювати незрозумілі питання, отримувати письмові відповіді для оцінювання та стимулювати обмін думками в реальній бесіді.

Висновки. Отже, ми бачимо, що, використовуючи платформу Moodle для навчання іноземної мови, викладач отримує у своє розпорядження сучасний потужний ресурс, завдяки якому він може презентувати матеріал, контролювати і оцінювати результати діяльності студентів. Йому представлена велика кількість інструментів, які допомагають у цьому процесі. Найбільш корисною ця платформа є для дистанційного навчання, хоча вона успішно може бути використана й для змішаного типу навчання. Сьогодні поряд із безумовними перевагами існують і певні недоліки, які є об'єктивними та суб'єктивними. Тому для отримання найкращого результату викладачам і студентам необхідно мати бажання навчитися працювати в даному початковому середовищі, не боятися і змінювати погляд на сучасний процес викладання та вивчення іноземних мов. Подальша теоретична і практична робота в даному напрямку на цю пору досить актуальна.

Література:

- Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (CEFR). Council of Europe. URL: http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/cadre1_en.asp (дата звернення: 18.02.2018).
- Youwen Y. Computer-assisted Foreign Language Teaching: Theory and Practice. Journal of Language Teaching and Research: електронне наукове фахове видання. 2010. November. Vol. 1. No. 6, P. 909–912. URL: <http://www.academypublication.com/issues/past/jltr/vol01/06/25.pdf> (дата звернення: 10.02.2018).
- Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html> (дата звернення: 10.02.2018).
- Jennings D., Surgenor P., McMahon T. Education Theory / Constructivism And Social Constructivism In The Classroom. UCD CTAG. Ucdoe.ie. N.p., 2013. Web. 6 May 2016. URL: http://www.ucdoer.ie/index.php/Education_Theory/Constructivism_and_Social_Constructivism_in_the_Classroom (дата звернення: 18.02.2018).
- Moodle Docs. About Moodle. Philosophy. URL: <https://docs.moodle.org/34/en/Philosophy> (дата звернення: 10.02.2018).
- Романюк С. Дистанційне навчання англійської мови у процесі професійної підготовки майбутніх юристів: стан та перспективи. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». 2015. № 1 (9). С. 171–176.
- Kazunori Nozawa. To Moodle or not to Moodle: Can It Be an Ideal e-Learning Environment? URL: http://www.ps.ritsumei.ac.jp/assoc/policy_science/183/183_19_nozawa.pdf (дата звернення: 05.02.2018).
- Триус Ю., Герасименко І., Франчук В. Система електронного навчання ВНЗ на базі MOODLE: методичний посібник / за ред. Ю. В. Триуса. Черкаси, 2013. 220 с.
- Томіліна А. Використання електронної платформи Moodle при контролі й оцінюванні з англійської мови у вищому навчальному закладі. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle: матеріали І всеукр. наук.-практ. конф. MoodleMoot Ukraine. (30–31 травня 2013 р.). Київ: КНУБА. URL: <http://2013.moodle moot.in.ua/course/view.php?id=56>. (дата звернення: 10.02.2018).

Форостюк І. В. Использование платформы Moodle в процессе преподавания иностранных языков в нелингвистических вузах

Анотация. Статья посвящена рассмотрению вопроса преимуществ и недостатков преподавания английского языка в системе дистанционного образования для студентов нелингвистических специальностей на базе образовательной среды Moodle. Рассмотрены причины недостаточного использования всех возможностей платформы преподавателями и студентами. Описаны наиболее интересные виды деятельности, которые предлагает платформа, а также внешние ресурсы, являющиеся полезными для использования в процессе дистанционного обучения иностранным языкам.

Ключевые слова: платформа Moodle, ресурс, учебная среда, социальный конструктивизм.

Forostiuk I. Use of Moodle platform in the process of teaching foreign languages at non-linguistic higher educational institutions

Summary. The article is devoted to the issue of advantages and disadvantages of teaching English as a foreign language in the system of distance learning based on the Moodle educational environment for students of non-linguistic specialties. The reasons of insufficient use of all possibilities of the platform by teachers and students are described; the most interesting types of activities offered by the platform and external resources useful for applying in the system of distance foreign languages teaching are performed.

Key words: Moodle platform, resource, learning environment, social constructivism.